

અનુક્રમણિકા

1. ઈસ્લામ પહેલાંનું અરબસ્તાન.....	5
2. હઝરત મોહંમદ (સ.)ના પૂર્વજો.....	8
3. અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 1.....	11
4. અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 2.....	14
5. અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 3.....	17
6. અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 4.....	20
7. રસૂલુલ્લાહ (સ.)ની વિવાદત.....	25
8. રસૂલુલ્લાહ (સ.)નું બાળપણ.....	28
9. રસૂલુલ્લાહ (સ.)ની યુવાની.....	32
10. હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) - ભાગ 1.....	34
11. હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) - ભાગ 2.....	38
12. સૌ પ્રથમ વહી.....	42
13. સૌથી પહેલા મુસલમાનો.....	45
14. દા'વતે ઝુલ અશીરા.....	48
15. મુસલમાનોની સત્તામણી.....	52
16. હબશ દેશ તરફ હિજરત.....	58

17. બની હાશિમનો બહિષ્કાર.....64
18. હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) અને હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)ની વફાત..... 68

સબક 1 : ઈસ્લામ પહેલાંનું અરબસ્તાન

અરબસ્તાન એક વિશાળ દેશ છે કે જેનો વિસ્તાર ત્રણ મિલિયન (ત્રીસ લાખ) ચોરસ કિલોમીટર છે. જૂના જમાનાની આ ધરતી ત્રણ ભાગમાં વહેંચાયેલી છે તે છે; હિજાઝ, અરબસ્તાનનું રણ અને યમન.

હિજાઝનું સૌથી મોટું શહેર મક્કા છે. જ્યારે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)એ તેમના દીકરા હઝરત ઈસ્માઈલ (અ.)ની સાથે મળીને ખાના-એ-કા'બા બનાવ્યું ત્યારથી તેનો ઇતિહાસ શરૂ થાય છે. હઝરત ઈસ્માઈલ (અ.) મક્કામાં સ્થાયી થઈ ગયા. તેમના વંશમાં અરબના ઘણા કબીલા થયા. તેમાં સૌથી વધારે મશહૂર કબીલો કુરેશ હતો.

ઈસ્લામ પહેલાં અરબ લોકોમાં ઘણી કૂટેવો હતી તેમાંથી કેટલીક નીચે મુજબ છે :

- નાની નાની બાબતોમાં તેઓ લડાઈ કરતા અને એટલે સુધી કે યુધ્ધ કરવા પણ તૈયાર થઈ જતા હતા.
- એ લોકો સેંકડો ખુદાઓમાં માનતા હતા અને તેમની ઈબાદત કરવા માટે નાના નાના બુતો બનાવતા હતા. માત્ર ખાના-એ-કા'બામાં જ ૩૬૫ બુતો મૂક્યા હતા. વર્ષના દરેક દિવસનો એક બુત.

- સ્ત્રીઓ સાથે કુવ્યવહાર કરવામાં આવતો હતો.
- તેમનો સૌથી મોટો કુરિવાજ એ હતો કે પોતાની દીકરીઓને જીવતી દફન કરી દેતા હતા.

આ ઉપરાંત અરબોની કેટલીક ખાસિયતો પણ હતી તે આ પ્રમાણે છે :

- તેઓ પોતાનો વાયદો ક્યારેય તોડતા નહીં અને તેને મોટો ગુનો માનતા હતા.
- તેઓ ઘણા સારા ઘોડેસવાર અને તીરંદાજ હતા.
- તે બહાદુર લોકો હતા અને કદીય દુશ્મનને પીઠ નહોતા દેખાડતા.
- શાયરીની કળામાં તેઓ ઘણા સારા હતા અને તેમની સ્મરણશક્તિ ઘણી સારી હતી કે જેના કારણે લાંબી લાંબી શાયરીઓ અને વાક્યો મોઢે કરી લેતા હતા.

આ બધી ખાસિયતો ખાસ કરીને અદનાનના ખાનદાનમાં જોવા મળતી હતી કે જે પોતે પણ હઝરત ઈસ્માઈલ (અ.)ના વંશજ હતા.

અદનાનના વંશજો ઘણી સખાવત કરનારા હતા. તેઓ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ની હિદાયત પ્રમાણે ફક્ત અલ્લાહમાં માનતા હતા. તેમની શાયરી અને વાણી બીજા બધા અરબના કબીલાઓ કરતાં સારી હતી. આ ખાનદાનમાંથી રસૂલલ્લાહ (સ.) હતા. તેઓ બની હાશિમ ખાનદાનના હતા કે જે કુરેશ કબીલાનો એક ભાગ હતો.

રિસર્ચ કરો :

કુરઆને મજીદમાં અલ્લાહ કેટલાક અરબ લોકોની ભાવનાઓનું વર્ણન કરે છે કે જ્યારે તેમને ત્યાં દીકરી પેદા થતી હતી. આ વાત સૂરએ નહલની આયત-પટ, પટમાં છે. એ આયતો શોધો અને તેનો અનુવાદ લખો.

સબક 2 : હઝરત મોહંમદ (સ.)ના પૂર્વજો

1. કુસૈ ઈબ્ને કિલાબ :

કુસૈ હઝરત મોહંમદ (સ.)ના ચોથા પૂર્વજ હતા. કુસૈ ઘણી સખાવત કરનારા બહાદુર અને લોકપ્રિય હતા. તેઓ સારા શિષ્ટાચારવાળા અને લોકો સાથે રહેમદિલીથી વર્તન કરનારા હતા. તેમની નિયુક્તિ કુરેશના વડા તરીકે થઈ. કુસૈએ કુરેશ કબીલાની બધી જવાબદારી સંભાળી લીધી જેવી કે કા'બાની રખેવાળી કરવી, હાજીઓનું ધ્યાન રાખવું અને લશ્કરના સિપોહસાલાર બનવું.

કુસૈ ઈ.સ. પાંચમાં વફાત પામ્યા અને પાછળ બે દીકરા છોડી ગયા ; અબ્દુદ્દાર અને અબ્દે મનાફ.

પોતાની વસિયતમાં કુસૈએ પોતાના મોટા દીકરા અબ્દુદ્દારની કુરેશના નવા સરદાર તરીકે નિયુક્તિ કરી અને પોતાના કબીલા તરફની બધી જવાબદારીઓ અબ્દુદ્દારને સોંપતા ગયા.

જ્યારે આ બન્ને ભાઈઓ વફાત પામ્યા તો તેમના દીકરાઓ કુરેશની જવાબદારીઓની વહેંચણી માટે વિવાદ કરવા લાગ્યા. છેવટે એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું કે કુરેશના સરદારની બધી જવાબદારીઓને અબ્દે મનાફના દીકરાઓ અને અબ્દુદ્દારના દીકરાઓ વચ્ચે વહેંચી દેવામાં આવે.

2. હાશિમ ઈબ્ને અબ્દે મનાફ :

હાશિમ હઝરત મોહંમદ (સ.)ના પરદાદા હતા. તેમના એક નાના ભાઈ હતા જેમનું નામ અબ્દે શમ્સ હતું. તે સિવાય પણ તેમના બે ભાઈઓ હતા કે જેમનાં નામ મુત્તલિબ અને નૌફલ હતાં.

હાશિમ ઘણા સમજદાર હતા અને કબીલાના સરદાર હતા. તેમણે પાડોશી દેશો સાથે સારા સંબંધો કેળવ્યા અને તિજરતના કરાર કર્યા કે જેના કારણે કુરેશનો કબીલો માલદાર અને શક્તિશાળી બની ગયો. મક્કા શહેર પોતે પણ તિજરતનું કેન્દ્ર બની ગયું.

હાશિમે એવું આયોજન કર્યું કે એક ગરીબ કુટુંબ, એક માલદાર કુટુંબ સાથે જોડાઈ જાય. આ બન્ને કુટુંબ એકબીજાને તિજરતમાં મદદ કરે અને બન્નેને ફાયદો થાય.

ઉમય્યા અબ્દે શમ્સનો દીકરો હતો અને તે તેના કાકા હાશિમની ઈર્ષા કરતો હતો.

ઉમય્યાએ તેના કાકાને કુરેશ કુટુંબનો સરદાર તે પોતે બની જાય તે માટે જાહેરમાં લલકાર્યો પરંતુ તે હારી ગયો અને મક્કાના સમજદાર લોકોએ ઉમય્યાને મક્કા છોડી દેવાનો અને સિરિઆમાં દસ વર્ષ વિતાવવાનો હુકમ કર્યો.

તે દિવસથી બની ઉમય્યા બની હાશિમના દુશ્મન થઈ ગયા. હાશિમ સિરિઆમાં વફાત પામ્યા. તે પોતાના પાંચ દીકરાઓને પાછળ છોડતા ગયા :

- અબ્દુલ મુત્તલિબ
- અસદ
- સૈફી
- અબા સૈફી
- નઝલા

છેલ્લા ત્રણ દીકરાઓને કોઈ ઓલાદ ન હતી અને અસદને ત્યાં ફક્ત એક દીકરી ફાતેમા હતાં જે મૌલા અલી (અ.)ની માતા હતાં.

રિસર્ચ કરો :

બની ઉમય્યા વિષે વધારે જાણકારી મેળવો. તેઓ કેવા લોકો હતા ? તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.) અને અહલેબૈત (અ.) સાથે કેવું વર્તન કર્યું ?

સબક 3 : અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 1

પરિચય :

અબ્દુલ મુત્તલિબ રસૂલુલ્લાહ (સ.)ના દાદા હતા. તેમના પિતા હાશિમ હતા.

અબ્દુલ મુત્તલિબની વિવાદત મદીનામાં થઈ હતી. તેમની માતાએ તેમનું નામ શૈબા રાખ્યું હતું. જ્યારે તેમના પિતા વફાત પામ્યા ત્યારે તેમની ઉંમર ઘણી નાની હતી. હાશિમની વફાતનો સમય નજીક આવ્યો એટલે તેમણે પોતાના ભાઈ મુત્તલિબને કહ્યું, મદીના જઈને મારા દીકરા શૈબાને અહીં મક્કામાં લઈ આવો.

જ્યારે તેમને મક્કામાં લાવવામાં આવ્યા તો લોકો સમજ્યા કે મુત્તલિબ પોતાના માટે એક ગુલામ લઈ આવ્યા છે એટલે તેમનું નામ અબ્દુલ મુત્તલિબ પડી ગયું.

અબ્દુલ મુત્તલિબ મોટા થયા ત્યાં સુધી મુત્તલિબે તેમના ભાઈ હાશિમની બધી જવાબદારીઓ પૂરી કરી.

અબ્દુલ મુત્તલિબમાં ઘણા સદ્ગુણો હતા અને તેઓ કુરેશના લોકોની જીવનશૈલી અને રીતભાતમાં ઘણાં પરિવર્તન લાવ્યા, તેમાંથી કેટલાંક આ પ્રમાણે છે :

- તેઓ પહેલા માણસ હતા કે જેમણે નઝ (મન્નત) માની અને તેને પૂરી કરી. નઝ એ હોય છે કે માણસ અલ્લાહને વાયદો કરે કે જો અલ્લાહ તેની કોઈ મુરાદ પૂરી કરશે તો તે અમુક નેકી કરશે.
- અબ્દુલ મુત્તલિબે નિકટના સંબંધીઓ દા.ત., ભાઈ-બહેન, મા-દીકરા વગેરે વચ્ચે થતી શાદીઓને બંધ કરાવી દીધી.
- તેઓ ચોરનો હાથ કાપી નાખવાનો હુકમ અમલમાં લાવ્યા.
- તેમણે લોકોને શરાબ પીવાથી રોક્યા.
- તેમણે દીકરીઓને જીવતી દફન કરી દેવાની કુર પ્રથાનો વિરોધ કર્યો.
- અજાણતામાં કોઈ માણસનું ખૂન થઈ જાય તો તેના બદલે દસ ઊંટનો દંડ, તેવો કાયદો તેઓ અમલમાં લાવ્યા.
- તેઓ પહેલા હતા કે જેમણે અલ્લાહના માર્ગમાં પોતાના માલનો પાંચમો ભાગ (ખુમ્સ) ખર્ચ કર્યો.

અબ્દુલ મુત્તલિબ ૮૨ વર્ષ સુધી જીવ્યા અને તેમને તેમના સારા નેતૃત્વના કારણે ‘સૈયદુલ બત્લા’નો ઈલ્કાબ મળ્યો જેનો અર્થ ‘મક્કાના સરદાર’ એવો થાય છે.

રિસર્ચ કરો :

સૂરએ દહરની આયત નં.૭ થી ૧૧ પઠો અને પછી મૌલા અલી (અ.) અને તેમના પરિવારે જે નજ માની હતી તેની ચર્ચા કરો.

સબક 4 : અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 2

જ્યારે અબ્દુલ મુત્તલિબ ઝમઝમનો કૂવો ખોદી રહ્યા હતા ત્યારે તેઓ એવો અનુભવ કરી રહ્યા હતા કે કુરેશમાં તેમની સત્તા ઓછી થઈ રહી છે કારણ કે તેમને ફક્ત એક જ દીકરો છે. એ સમયે તેમણે એક નઝ (મન્નત) માની. તેમણે અલ્લાહને એક વાયદો કર્યો કે જો તેમને દસ દીકરા થશે તો તેમાંથી એકને અલ્લાહની રાહમાં કુરબાન કરશે.

અલ્લાહે અબ્દુલ મુત્તલિબને ઘણી ઓલાદ આપી જ્યારે તેમના દીકરાઓની સંખ્યા દસ સુધી પહોંચી ગઈ તો અબ્દુલ મુત્તલિબ માટે નઝ પૂરી કરવાનો સમય આવી ગયો. એમના માટે તેમના વડાલા દીકરાઓમાંથી એકને કુરબાન કરવો ઘણું મુશ્કેલ હતું પરંતુ તેમણે અલ્લાહને કરેલા વાયદાનો ભંગ કરવો ન હતો. તેમના દીકરાઓ સાથે ચર્ચા કર્યા પછી તેમણે વિચાર્યું કે તેઓ પોતાના કયા દીકરાને કુરબાન કરવો તેના માટે કુર્આ ઉઠાવશે. જ્યારે કુર્આ ઉઠાવવામાં આવ્યા તો રસૂલુલ્લાહ (સ.)ના પિતા અબ્દુલ્લાહનું નામ આવ્યું.

અબ્દુલ્લાહ તેમના પિતાના સૌથી નાના અને સૌથી વડાલા દીકરા હતા પરંતુ અબ્દુલ મુત્તલિબ પોતાનો વાયદો પૂરો કરવા તત્પર હતા અને અબ્દુલ્લાહને કુરબાનીની જગ્યાએ લઈ ગયા પરંતુ

તેમના પરિવારજનો અને કુરેશના લોકો આ વાત જાણીને ઘણા દુઃખી થઈ ગયા અને અબ્દુલ મુત્તલિબને વિનંતી કરવા લાગ્યા કે કોઈ અન્ય ઉપાય કરો.

જ્યારે એક સમજદાર માણસ પાસે આ સમસ્યા પ્રસ્તુત કરવામાં આવી તો તેણે કહ્યું કે અબ્દુલ્લાહ અને દસ ઊંટ વચ્ચે કુર્આ ઉઠાવો. જો કુર્આ અબ્દુલ્લાહના પક્ષમાં આવે તો દસ ઊંટ વધારી દો અને ફરી કુર્આ ઉઠાવો. આવી રીતે દોહરાવતા રહો જ્યાં સુધી કે કુર્આ ઊંટના પક્ષમાં ન આવે.

તે જમાનામાં કોઈ માણસનું અજાણતામાં ખૂન કરવાની સજા દસ ઊંટ હતી એટલે કુરેશને આ ઉપાય પસંદ આવ્યો. અબ્દુલ મુત્તલિબને લોકોએ ઘણા મનાવ્યા. પછી અબ્દુલ મુત્તલિબ આવું કરવા માટે સંમત થઈ ગયા.

અબ્દુલ્લાહ અને ઊંટ વચ્ચે કુર્આ ફેંકવામાં આવ્યા, પરંતુ કુર્આ અબ્દુલ્લાહના પક્ષમાં નીકળ્યો. હવે અબ્દુલ્લાહ અને વીસ ઊંટ વચ્ચે કુર્આ ફેંકવામાં આવ્યા અને તો પણ અબ્દુલ્લાહના પક્ષમાં કુર્આ નીકળ્યો. આવી રીતે દસ દસ ઊંટોને વધારતા ગયા અને છેવટે સંખ્યા ૧૦૦ ઊંટ સુધી પહોંચી. અંતમાં અબ્દુલ્લાહ અને ૧૦૦ ઊંટની વચ્ચે કુર્આ ફેંકવામાં આવ્યા ત્યારે કુર્આ ઊંટના પક્ષમાં નીકળ્યો.

અબ્દુલ મુત્તલિબે હુકમ કર્યો કે તે જ દિવસે ખાના-એ-કા'બાની સામે ૧૦૦ ઊંટ ઝિબ્હે કરવામાં આવે અને કોઈ પણ માણસને અથવા જનવરને તેનું માંસ ખાવાથી રોકવામાં ન આવે.

આવી રીતે અલ્લાહે અબ્દુલ્લાહને બચાવી લીધા કે જેઓ પાછળથી રસૂલલ્લાહ હઝરત મોહંમદ (સ.)ના પિતા બન્યા. આમૂલ ફીલના એક વર્ષ પહેલાં અબ્દુલ્લાહે આમેના બિન્તે વહબ સાથે નિકાહ કર્યો. આમેના રસૂલલ્લાહ (સ.)ની માતા બનવાનાં હતાં. નિકાહના એક વર્ષ પછી અબ્દુલ્લાહ શામ (સિરિઆ)થી તિજરત કરીને પાછા ફરી રહ્યા હતા ત્યારે બીમાર પડી ગયા અને વફાત પામ્યા. તેમના દીકરાની વિવાદતના બે મહિના પહેલાં તેઓ વફાત પામ્યા.

રસૂલલ્લાહ (સ.) ફરમાવતા હતા કે, “હું બે કુરબાનીઓની ઓલાદ છું, હઝરત ઈસ્માઈલ (અ.)ની અને અબ્દુલ્લાહની.”

સબક 5 : અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 3

ઝમઝમનો કૂવો :

ઝમઝમનો કૂવો હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ના સમયથી હતો. તે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ની ઝૌજ હાજેરા અને દીકરા હઝરત ઈસ્માઈલ (અ.) ઉપર અલ્લાહની રહેમતની નિશાની હતી. આ બરકતવાળો કૂવો આજે પણ સલામત છે.

હઝરત ઈસ્માઈલ (અ.) પછી આવનારા કબીલાઓએ આ કૂવાનું પાણી વાપરવામાં અતિરેક કર્યો અને કૂવો સૂકાઈ ગયો.

એક દિવસ અબ્દુલ મુત્તલિબને સ્વપ્નામાં હુકમ થયો કે ઝમઝમને પાછો ખોદો અને તેમણે સ્વપ્નાની અંદર તે ક્યાં છે તેની નિશાની બતાવવામાં આવી. તેઓ પોતાના સૌથી મોટા દીકરા હારિસ ઈબ્ને અબ્દુલ મુત્તલિબને સાથે લઈ ગયા અને ચાર દિવસ સુધી ખોદકામ કર્યું. અંતે તેમને કૂવાનો દરવાજો દેખાયો.

કુરેશે દાવો કર્યો કે આ કૂવો તો આખા કબીલાનો છે માટે તેને ખોદવાનું બહુમાન બધાને મળવું જોઈએ. કોણ ખોદે તેના ઉપર તે બધા એકમત ન થઈ શક્યા એટલે તેમણે નિશ્ચય કર્યો કે શામના એક મશહૂર સમજદાર માણસ પાસે જાય અને તેઓ જે કાંઈ કહે તેના ઉપર અમલ કરે.

બધા ખાનદાનોમાંથી એક એક પ્રતિનિધિને મોકલવામાં આવ્યો. અબ્દુલ મુત્તલિબ તેમના દીકરા અને સાથીઓ સાથે એક કાફલામાં હતા અને બીજા લોકો બીજા કાફલામાં હતા.

મુસાફરી લાંબી હતી અને અબ્દુલ મુત્તલિબના કાફલામાં પાણી બાકી રહ્યું ન હતું એટલે તેમણે બીજા લોકો પાસે પાણી માગ્યું પરંતુ તેમણે ના આપ્યું. પરિસ્થિતિ એવી થઈ ચૂકી હતી કે અબ્દુલ મુત્તલિબને લાગતું હતું કે બધા મૃત્યુ પામશે. તેમણે પાણીની શોધ ચાલુ રાખી અને થોડા સમય પછી અબ્દુલ મુત્તલિબે નિર્ણય કર્યો કે હજુ પણ પાણીની શોધ ચાલુ રાખવી. મરી જવા કરતાં પાણીની રાહ જોવી બહેતર છે. અલ્લાહની રહેમતથી તેમને થોડાક જ સમયમાં પાણી મળી ગયું.

બીજા કાફલાવાળાઓને પણ પાણીની જરૂર ઊભી થઈ. અબ્દુલ મુત્તલિબના સાથીઓએ પાણી આપવાનો ઈન્કાર કરવાની કોશિશ કરી પરંતુ અબ્દુલ મુત્તલિબે કહ્યું કે જો તમે પણ આવું કરશો તો તમારામાં અને તેમનામાં કોઈ ફેર નહીં રહે.

અબ્દુલ મુત્તલિબની રહેમદિલી જોઈને બીજા કાફલાવાળાઓએ કહ્યું કે રણ પ્રદેશની વચ્ચે વચ પાણીનું મળવું તે એક મોઝાજો છે અને તે એ વાતની અલ્લાહ તરફની દલીલ છે કે ઝમઝમના કૂવા ઉપર અબ્દુલ મુત્તલિબનો હક છે. તે લોકો વધારે આગળ ગયા નહીં અને મક્કા શહેરમાં પાછા આવી ગયા.

પાછા આવીને અબ્દુલ મુત્તલિબે કૂવો વધારે ઊંડો ખોદ્યો અને તેમને એક ખજાનો મળ્યો કે જેમાં બે સોનાના હરણ, કેટલીક તલવારો અને બખ્તર હતાં. કુરેશે ફરીથી દાવો કર્યો કે ખજાના ઉપર તેમનો પણ હક છે અને તેમને જો પોતાનો હક ન મળે તો કૂવાને પાછો પૂરી નાખવા તૈયાર થઈ ગયા. ફરીથી કુર્આ ઉઠાવવાનો નિર્ણય કર્યો અને પરિણામ એ આવ્યું કે બે સોનાનાં હરણ ખાના-એ-કા'બાના હકમાં ગયા. બાકીનો ખજાનો અબ્દુલ મુત્તલિબના હકમાં આવ્યો અને કુરેશને કંઈ ન મળ્યું.

તે એ સમય હતો કે જ્યારે અબ્દુલ મુત્તલિબે અલ્લાહની રાહમાં પોતાના માલનો પાંચમો ભાગ (ખુમ્સ) આપ્યો.

સબક 6 : અબ્દુલ મુત્તલિબ ઈબ્ને હાશિમ - ભાગ 4

આ સબક નાટકના સ્વરૂપમાં છે.

આમૂલ ફીલ : હાથીનું વર્ષ

સૂત્રધાર : યમન અરબસ્તાનનો પાડોશી દેશ છે. આપણા નબીએ કરીમ હઝરત મોહંમદ (સ.)ની વિલાદત પહેલાં યમનનો બાદશાહ અબ્રહા નામનો માણસ હતો. જ્યારે અબ્રહાએ જાણ્યું કે અરબ લોકો ખાના-એ-કા'બાનો ઘણો એહતેરામ કરે છે તો તેણે ઈરાદો કર્યો કે હું યમનના શહેર સન્આની અંદર એક વિશાળ ચર્ચ બનાવું. જ્યારે ચર્ચ તૈયાર થઈ ગયું તો તેણે અરબ લોકોને કહ્યું કે ખાના-એ કા'બાને છોડી દો અને મારા ચર્ચમાં આવો.

કેટલાક અરબ મુસાફરોએ તે ચર્ચમાં આશ્રય લીધો હતો. તેમણે ઠંડીથી બચવા માટે ત્યાં તાપણું કર્યું અને તેના લીધે ભૂલથી આખું ચર્ચ સળગી ગયું કે જેના કારણે અબ્રહા રોષે ભરાયો.

અબ્રહા : મેં ચર્ચ એટલા માટે તૈયાર કર્યું હતું કે લોકો મક્કાને છોડીને અહીં આવીને ઈબાદત કરે, પરંતુ તેના બદલામાં મારા ચર્ચને બાળી દેવામાં આવ્યું. હું અરબ લોકોને બતાવી દઈશ. હું કા'બાને બરબાદ કરી દઈશ.

સૂત્રધાર : ઈ.સ. ૫૭૦માં અબ્રહા એક મોટું લશ્કર લઈને મક્કા તરફ કૂચ કરતો આવ્યો. તેણે મક્કા શહેરની બહાર પડાવ નાખ્યો અને પોતાના થોડાક માણસોને મક્કાના લોકોના ઊંટ કબજે કરી લેવા મોકલ્યા. જે ઊંટ કબજે કરી લેવામાં આવ્યા હતા તેમાંથી બસો ઊંટ અબ્દુલ મુત્તલિબના હતા.

અબ્રહાનો પ્રતિનિધિ : હું અબ્રહાનો સંદેશો લઈને આવ્યો છું. અબ્રહા તમારામાંથી કોઈને પણ ઈજા પહોંચાડવા નથી માગતો પરંતુ તે કા'બાને તોડી પાડવા માટે પોતાના લશ્કર અને હાથીઓ સાથે આવ્યો છે.

અબ્દુલ મુત્તલિબ : અમારે પણ અબ્રહાથી લડાઈ કરવી નથી. જ્યાં સુધી કા'બાનો સવાલ છે તો તે અલ્લાહનું ઘર છે અને અલ્લાહની જેવી ઈચ્છા હશે તેવું કરશે.

સૂત્રધાર : પછી અબ્દુલ મુત્તલિબ પોતાના દીકરાઓ સાથે અબ્રહા પાસે ગયા. અબ્રહાએ તેમનું આદરભર્યું સ્વાગત કર્યું.

અબ્રહા : મને લાગે છે કે તમે મને એવું કહેવા આવ્યા છો કે કા'બાને નુકસાન ન પહોંચાડો.

અબ્દુલ મુત્તલિબ : ના, હું તો મારા ઊંટોને પાછા લેવા આવ્યો છું.

અબ્રહા : તમને શા માટે તમારા ઊંટોની જ ચિંતા છે અને કા'બાની નથી ?

અબ્દુલ મુત્તલિબ : મારા ઊંટોનો માલિક હું છું, કા'બાનો પણ એક માલિક છે કે જે તેનું ધ્યાન રાખે છે.

અબ્રહા : મને રોકી લેવાની કોઈની અંદર તાકાત નથી.

સૂત્રધાર : અબ્રહા પાસેથી પાછા આવ્યા પછી અબ્દુલ મુત્તલિબે લોકોને હુકમ કર્યો કે મક્કા છોડી દો અને પહાડીઓમાં આશ્રય લઈ લો. પછી તેમણે અલ્લાહથી દુઆ માગી કે અય અલ્લાહ ! મક્કાવાસીઓને અને કા'બાને કોઈ પણ પ્રકારના નુકસાનથી બચાવી લે.

બીજા દિવસે સવારે અબ્રહાએ મક્કા શહેરની અંદર કૂચ કરવાની તૈયારી કરી. અચાનક સમુદ્ર તરફથી પક્ષીઓનું એક ટોળું ઉડતું ઉડતું આવ્યું. દરેક પક્ષીના પંજમાં અને ચાંચમાં નાના નાના કાંકરા હતા. આવી રીતે દરેક પક્ષીએ ત્રણ ત્રણ કાંકરા પકડી રાખેલા હતા. તેમણે એ કાંકરા અબ્રહાના લશ્કર ઉપર એવી રીતે વરસાવ્યા કે હાથીઓ અને ઘણા બધા લોકો થોડાક જ સમયમાં મરી ગયા. એક કાંકરો અબ્રહાના માથે વાગ્યો. તે એટલો બધો ડરી ગયો કે તેણે બાકી બચેલા લોકોને તરત પાછા ફરી જવાનું કહ્યું. પાછા ફરતા સમયે તેના ઘણા બધા માણસો મરી ગયા અને અબ્રહા પોતે પણ સનૂઆ એવી હાલતમાં પહોંચ્યો કે માંસના ટુકડા તેના શરીરમાંથી ખરી રહ્યા હતા અને તે એક દર્દનાક મોતે મર્યો.

આ ભયાનક અને ચમત્કારિક પ્રસંગને કુરઆને મજીદમાં આવી રીતે વર્ણવામાં આવ્યો છે.

પારા-૩૦, સૂરએ ફીલ, સૂરા-૧૦૫, આયત-૧ થી ૫

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾
وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَزِمِيهِمْ حِجَارَةً مِّنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ
كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ﴿٥﴾

(હે રસૂલ !) શું તે જોયું નહીં કે તારા પરવરદિગારે હાથીવાળાઓ સાથે કેવું વર્તન કર્યું ? શું તેણે તેમના (સઘળા) દાવપેચ નિરર્થક કરી દીધા નથી ? અને તેમના ઉપર અબાબીલ પક્ષીઓનાં ટોળે ટોળાં મોકલ્યાં કે જે તેમના ઉપર પાકેલી માટીના પથ્થરની કાંકરીઓ ફેંકતાં હતાં. (એટલે સુધી કે)

તેમને ઢોરોએ ચાવી નાખેલા સૂકા ઘાસના જેવા કરી નાખ્યા.)

સબક 7 : રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વિવાદત

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વિવાદત મક્કા શહેરમાં સત્તરમી રબીઉલ અવ્વલ ઈ.સ. ૫૭૦માં જુમ્હૂઆના દિવસે સૂર્યોદય પછી થઈ. તેમની વિવાદત આમૂલ ફીલમાં એટલે કે એ વર્ષે થઈ કે જ્યારે અબ્રહાએ કા'બાને તોડી પાડવાની કોશિશ કરી હતી.

તેમના પિતા અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્દુલ મુત્તલિબ અને માતા આમેના બિન્તે વહબ હતાં.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વિવાદતના બે મહિના પહેલાં અબ્દુલ્લાહ વફાત પામ્યા અને તેઓ મદીનામાં દફન છે.

તેમનું ખાનદાન :

તેઓ કુરેશ કબીલાના ઈજ્જતદાર ખાનદાન બની હાશિમમાંથી હતા.

અબ્દુલ મુત્તલિબે નિર્ણય કર્યો કે રસૂલલ્લાહ (સ.)નો ઉછેર પોતે કરશે. તેમના પૌત્રની વિવાદતના સાતમા દિવસે, તેમને તંદુરસ્ત પૌત્ર આપવા બદલ અલ્લાહનો શુકર અદા કરવા માટે તેમણે એક દુમ્બો ઝિબ્હે કર્યો. આ ખુશાલીના પ્રસંગે ઘણા લોકોને દાવત આપવામાં આવી.

આ દાવતમાં અબ્દુલ મુત્તલિબે લોકોને એલાન કર્યું કે હું આ બાળકનું નામ 'મોહમદ' રાખવાનો છું કે જેનો અર્થ પ્રશંસાપાત્ર એવો થાય છે. જ્યારે કુરેશના લોકોએ તેમને પૂછ્યું કે તમે શા માટે આટલું અપરિચિત નામ રાખી રહ્યા છો ? તો તેમણે જવાબ આપ્યો કે એટલા માટે કે મારી ઈચ્છા છે કે મારા પૌત્રની આસમાનોમાં અને જમીનમાં પ્રશંસા થાય.

આ પ્રસંગ પહેલાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ની માતાએ તેમનું નામ 'અહમદ' રાખી લીધું હતું.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ને તેમની માતા આમેના ત્રણ દિવસ સુધી જ ધાવાણ આપી શક્યાં. એ જમાનાના રિવાજ મુજબ તે પછી તેમને દાઈના હવાલે કરી દેવામાં આવ્યા.

આ બહુમાન બે સ્ત્રીઓને મળ્યું. (૧) સુવૈબા અને (૨) હલીમા.

રિસર્ચ કરો :

(૧) રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કુરઆને મજીદમાં 'અહમદ' તરીકે સૂરતુરસફ સૂરા-૬૧, આયત-૬માં યાદ કરવામાં આવ્યા છે અને 'મોહમદ' તરીકે સૂરએ અહઝાબ, સૂરા-૩૩, આયત-૪૦માં યાદ કરવામાં આવ્યા છે.

(૨) અબ્દુલ મુત્તલિબે પોતાના પૌત્રને ‘મોહંમદ’ નામ આપ્યું એટલા માટે કે તેઓ ઈચ્છતા હતા કે તેમના પૌત્રની પ્રશંસા આસમાનોમાં અને જમીન પર થાય. આ વાત સૂરએ અહઝાબ સૂરા-૩૩, આયત-૫૬માં આવેલી છે. તે આયતનો અનુવાદ સાથે લખો.

સબક 8 : રસૂલલ્લાહ (સ.)નું બાળપણ

હલીમા :

- રસૂલલ્લાહ (સ.) રણ પ્રદેશમાં હલીમાની સાથે પાંચ વર્ષ રહ્યા. હલીમાએ તેમને ખૂબ જ સારી રીતે રાખ્યા.
- આ સમય દરમિયાન તેઓ જનવરોની સંભાળ કેવી રીતે લેવી તે અને તીરંદાજી શીખ્યા. આવી ખુશાલીના વાતાવરણમાં તેઓ મજબૂત અને તંદુરસ્ત રીતે મોટા થયા.
- હલીમાને તેમની સાથે વિશેષ મોહબ્બત હતી કારણ કે જ્યારથી હલીમાએ તેમની સંભાળ લીધી હતી ત્યારથી હલીમા ઉપર અલ્લાહની રહેમત વરસી રહી હતી અને તે ધનવાન બની ગયાં હતાં.

હઝરત બીબી આમેના :

- જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) પાંચ વર્ષના થયા તો હલીમાએ તેમને પાછા તેમની માતા હઝરત બીબી આમેનાને સોંપી દીધા.
- હઝરત બીબી આમેનાએ નિર્ણય કર્યો કે તેઓ મદીનામાં જઈને તેમના શોહર અબ્દુલ્લાહની કબરની ઝિયારત કરશે અને તેમના સગા સંબંધીઓને પણ મળશે. હઝરત

બીબી આમેના તેમની સાથે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પણ લઈ ગયાં અને મદીનામાં એક મહિનો રહ્યાં.

- પાછા આવતાં હઝરત બીબી આમેના અબવા નામની એક જગ્યાએ બીમાર પડી ગયાં અને થોડાક સમય પછી વફાત પામ્યાં. તેમને ત્યાં જ દફન કરવામાં આવ્યાં.

અબ્દુલ મુત્તલિબ :

- હવે રસૂલલ્લાહ (સ.) યતીમ થઈ ચૂક્યા હતા અને તેમની સંભાળ લેવાનું કાર્ય અબ્દુલ મુત્તલિબે પોતાના હાથમાં લીધું.
- અબ્દુલ મુત્તલિબને પોતાના પૌત્ર ઘણા વડાલા હતા કારણ કે રસૂલલ્લાહ (સ.) તેમને પોતાના દીકરા અબ્દુલ્લાહની યાદ અપાવતા હતા.
- અબ્દુલ મુત્તલિબે એ ધ્યાન રાખ્યું કે રસૂલલ્લાહ (સ.) પ્રેમવિહોળા ન રહી જાય.

કુરઆને મજીદ આ પ્રસંગને આવી રીતે વર્ણવે છે :

પારા-૩૦, સૂરએ ઝોહા, સૂરા-૮૩, આયત-૬

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ

(શું તારા રબે યતીમ ભાળીને તારી સંભાળ ન લીધી ?)

હઝરત અબૂતાલિબ :

- રસૂલલ્લાહ (સ.) ફક્ત આઠ વર્ષના હતા ત્યારે તેમના દાદા હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબ વફાત પામ્યા. પોતાની વફાત પહેલાં હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબ પોતાના દીકરા અબૂતાલિબને પોતાના પૌત્રની સંભાળ રાખવાની વસિયત કરીને ગયા હતા.
- આ જવાબદારીને હઝરત અબૂતાલિબે આખી ઉંમર સુધી નિભાવી.
- હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબની વફાતના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.) ઘણા દુઃખી થઈ ગયા. તેઓ (રસૂલલ્લાહ) હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબની કબર પાસે જઈને રડતા રહેતા હતા અને તેમની મોહબ્બતને ક્યારેય ભૂલી શક્યા ન હતા.
- હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબે હઝરત અબૂતાલિબને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સંભાળ માટે પસંદ કર્યા તેનાં ઘણાં કારણો હતાં. હઝરત અબૂતાલિબ અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પિતા હઝરત અબ્દુલ્લાહ એક જ માના દીકરા હતા. હઝરત અબૂતાલિબ પોતાની સખાવત માટે જાણીતા હતા. હઝરત અબૂતાલિબે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સાથે પોતાના દીકરાઓ કરતાં પણ વધારે સારું વર્તન કર્યું અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ક્યારેય પણ એકલા પડવા દીધા નહીં.
- રસૂલલ્લાહ (સ.)ની કાકી હઝરત બીબી ફતેમા બિન્તે અસદ કે જેઓ હઝરત અબૂતાલિબની ઝૌજ અને મૌલા અલી (અ.) ની માતા હતાં, તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સંભાળ એવી રીતે રાખી કે જાણે તેઓ પોતાના જ દીકરા હોય.

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) બાર વર્ષના હતા ત્યારે હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) એમને તિજરત માટે પોતાના કાફલામાં લઈ ગયા. મુસાફરી દરમિયાન કાફલો બસરામાં રોકાયો. બસરાની અંદર એક જૂના ડેરામાં એક વૃદ્ધ ઈસાઈ રાહિબ કે જેનું નામ ‘બહીરા’ હતું તે રહેતો હતો. આ રાહિબ હંમેશાં મૌન પાળતો હતો પરંતુ જ્યારે તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને જોયા ત્યારે તેણે પોતાનું મૌન તોડી નાખ્યું અને પૂછવા લાગ્યો કે, “આ છોકરો કોણ છે ?” હઝરત અબૂતાલિબે જવાબ આપ્યો કે, “આ મારો ભત્રીજો છે.” બહીરાએ આગળ કહ્યું, “આ છોકરાનું ભવિષ્ય ઉજ્જવળ છે. આ એ જ નબી છે કે જેના આગમનની ભવિષ્યવાણી આસમાની કિતાબોમાં કરવામાં આવી છે. આનો મઝહબ આખી દુનિયામાં ફેલાશે, પરંતુ તમે તેને યહૂદીઓથી બચાવજો કારણ કે જો તેઓ તેના વિષે જાણશે તો તેઓ તેને મારી નાખશે.” આ પ્રસંગ પછી હઝરત અબૂતાલિબે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સુરક્ષા માટે ઘણી કાળજી રાખી.

સબક 9 : રસૂલલ્લાહ (સ.)ની યુવાની

રસૂલલ્લાહ (સ.) મોટા થયા એટલે લોકોને લાગ્યું કે આ નવયુવાન તેની ઉંમરના બીજા નવયુવાનો જેવો નથી. લોકો રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સીરત અને બહાદુરીની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા અને તેઓ કુરેશમાં લોકપ્રિય થઈ ગયા.

પોતાની નવયુવાનીમાં રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાના કાકા હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ની સાથે તિજરતી કાફલામાં શામ અને યમન જતા આવતા હતા. મક્કા શહેરમાં રસૂલલ્લાહ (સ.) થોડાક સમયમાં પોતાની સારી સૂઝબૂઝ, ઈમાનદારી અને અમાનતદારી માટે જાણીતા થઈ ગયા.

લોકો રસૂલલ્લાહ (સ.)ના આવા સદ્ગુણોથી એવા પ્રભાવિત થયા કે તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ‘સાદિક’ અને ‘અમીન’ જેવા ઈલકાબ આપ્યા.

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) લોકોની પાસેથી પસાર થતા તો લોકો કહેતા કે આ એવો નવયુવાન છે કે જે મોટા અને નાના લોકોની સાથે સમાન રીતે વર્તન કરે છે. એ પોતાની ઉંમરના લોકો પ્રત્યે રહેમદિલ છે. વડીલો પ્રત્યે આદરભાવ રાખે છે અને બાળકો સાથે હંમેશાં મોહબ્બત કરે છે અને તેમને વડાલ કરે છે. તે કદીય જુઠ્ઠું બોલતો નથી અને કદીય અમાનતમાં ખયાનત કરતો નથી. તે

સ્ત્રીઓ તરફ હરામની નિયતથી જોતો નથી. તે કદી કોઈની ગીબત કરતો નથી અને તે પોતાનો સમય લોકોના એબ શોધવામાં બગાડતો નથી.

આટલી સુંદર હતી રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સીરત અને છેલ્લાં છેલ્લાં વર્ષોમાં તો તેમના દુશ્મનો પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પોતાની વસ્તુઓ અમાનતમાં આપતા હતા કે જ્યારે તે લોકોને મક્કા છોડીને બીજા દેશમાં તિજરત માટે જવું પડતું હતું.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાની નવયુવાનીનો કેટલોક ભાગ જનવર ચરાવવામાં વિતાવ્યો હતો એટલે તેઓ ૨૫ વર્ષના થયા ત્યાં સુધી તો તેમણે મક્કાની અંદર સારી એવી શોહરત કમાઈ લીધી હતી અને તેમની આસપાસના લોકોનો ભરોસો અને પ્રેમ જીતી લીધો હતો.

સવાલ : રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મક્કાની અંદર જે લોકપ્રિયતા પ્રાપ્ત થઈ તે લોકપ્રિયતા તેમને કેવી રીતે મળી ?

સબક 10 : હઝરત બીબી ખદીજા (અ.) - ભાગ 1

1. તેઓ રસૂલુલ્લાહ (સ.)નાં પહેલાં ઝૌજા હતાં.
2. તેઓ હઝરત બીબી ક્ષતેમા (સ.)નાં માતા હતાં.
3. એમની વિવાદત મક્કામાં થઈ હતી.
4. તેમના પિતા ઘણા ધનવાન અને તાજિર હતા અને તેમનું નામ ખુવૈલિદ ઈબ્ને અસદ હતું.

જ્યારે તેમના પિતાની વફાત થઈ તો હઝરત બીબી ખદીજાએ તેમની તિજરત સંભાળી લીધી અને તિજરતી કાફલાઓને શામ અને યમન મોકલવા લાગ્યાં. તેમના સૂઝબૂઝભર્યા વહીવટના કારણે તિજરતમાં પ્રગતિ થઈ. તેમને તિજરતમાં થતા મુનાફાનો ઉપયોગ તેમણે આ પ્રમાણે કર્યો :

- ગરીબોની મદદ કરી.
- વિધવાઓની મદદ કરી.
- યતીમોની મદદ કરી.
- બીમારો અને અપાહિજોની મદદ કરી.
- જો કોઈ ગરીબ છોકરી હોય તો તેઓ તેની શાદી કરાવીને તેનું દહેજ આપતાં.

હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) એ બાબત પસંદ કરતાં હતાં કે પોતાના તિજરતી કાફલાઓમાં પોતે ન જાય તેના બદલે તેઓ પોતાના પ્રતિનિધિઓને મોકલતાં હતાં. તેમને તિજરતમાં એટલો બધો મુનાફ્કો થયો કે થોડાક સમયમાં તેઓ મક્કાનાં સૌથી ધનવાન તાજિર બની ગયાં. તેમના તિજરતી કાફલાની સરખામણી બીજા બધા તાજિરો પોતાના કાફલાઓને ભેગા કરીને પણ નહોતા કરી શકતા. તેમની કામિયાબીના કારણે તેઓ મક્કાની શાહજાદી તરીકે ઓળખાવા લાગ્યાં.

હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) એક અલ્લાહમાં માનનારાઓમાં હતાં અને તેમના સમયમાં બીજા લોકોની જેમ બુતપરસ્તી કરતાં ન હતાં. એમની નેકીઓ અને શોહરત વધી એટલે લોકોએ તેમને ‘તાહિરા’ એટલે કે પવિત્ર સ્ત્રીનો લક્ષ આપ્યો. જેમ જેમ હઝરત બીબી ખદીજાની શોહરત વધતી ગઈ તેમ તેમ લોકો તેમની પાસે શાદીના રિશ્તા માટે આવવા લાગ્યા પરંતુ તેમણે બધાને ના પાડી દીધી.

ઈ.સ. ૫૮૫ની વસંતઋતુમાં જ્યારે ઉનાળામાં નીકળનારા તેમના તિજરતી કાફલાઓ શામ જવા માટે નીકળવાના હતા ત્યાર સુધી તો હઝરત બીબી ખદીજા (અ.)ને કોઈ ભરોસાપાત્ર પ્રતિનિધિ મળ્યો ન હતો. તે દરમિયાન હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) પોતાના ભત્રીજા માટે કામ શોધી રહ્યા હતા. તેમના ભત્રીજા રસૂલલ્લાહ (સ.) હતા કે જેઓ હવે ૨૫ વર્ષના થઈ ચૂકેલા હતા. જ્યારે

અબૂતાલિબે જાણ્યું કે હઝરત બીબી ખદીજાને પોતાના પ્રતિનિધિ તરીકે માણસની જરૂર છે તો હઝરત અબૂતાલિબ તેમની પાસે આવ્યા અને પોતાના ભત્રીજા માટે કામ માગ્યું.

મક્કાના બીજા લોકોની જેમ હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)એ પણ હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઘણી પ્રશંસા સાંભળી હતી. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ઈમાનદારી અને અમાનતદારી માટે શોહરત તો મળી ચૂકી હતી એટલે તેમની પાસે અનુભવ ન હોવા છતાંય હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)એ તેમને એવું કહીને કામ ઉપર રાખી લીધા કે હું તમારી સાથે મારા ગુલામ મયસરાને પણ મોકલીશ કે જેને આવી મુસાફરીનો ઘણો અનુભવ છે.

એ વર્ષે હઝરત બીબી ખદીજાના તિજરતી કાફલાના મુનાફ્ફામાં ઘણી જ બરકત થઈ. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ થોડાક જ સમયમાં તિજરત શીખી લીધી અને તેમણે શામના તાજિરોને પોતાની સૂઝબૂઝ અને ઈમાનદારી વડે પ્રભાવિત કરી દીધા.

મક્કા પાછા આવ્યા પછી રસૂલલ્લાહે હઝરત બીબી ખદીજાને તિજરતી કાફલાનો હિસાબકિતાબ બતાવ્યો અને પોતાના ઘેર પાછા આવી ગયા. મયસરાએ હઝરત બીબી ખદીજાને મુસાફરીની બધી વિગતો સંભળાવી. મયસરા પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રીતભાતથી ઘણો પ્રભાવિત થયો હતો અને તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સીરત અને વ્યક્તિત્વની ઘણી તારીફ કરી.

આ જ કારણે હઝરત અબૂતાલિબે પોતાની બહેન સફિયાને હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)ના ઘેર રસૂલલ્લાહ (સ.)ની શાદીનો પયગામ લઈને મોકલ્યાં. હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)એ પયગામને તરત જ સ્વીકારી લીધો. પોતાના વહાલા ભત્રીજાની શાદીની તૈયારીઓ હઝરત અબૂતાલિબે પોતે કરી. નિકાહના દિવસે હઝરત અબૂતાલિબે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અબ્દુલ મુત્તલિબનો કુરતો અને હાશિમની વીંટી પહેરાવી. સોનાની ચારસો અશરફીઓની નક્કી થયેલી મહેર મુજબ નિકાહનો ખુત્બો હઝરત અબૂતાલિબે પઢ્યો. નિકાહના કારણે કુરેશની અંદર હર્ષોઉલ્લાસનો માહોલ ફેલાઈ ગયો.

શાદીના ત્રણ દિવસ પછી હઝરત અબૂતાલિબે જમવાની દાવત રાખી કે જેમાં દરેક મક્કાવાસીને આમંત્રિત કરવામાં આવ્યો. આ પ્રથાને ‘વલીમા’ કહેવાય છે અને ઈસ્લામમાં આગળ જતાં આ પ્રથા શાદીનો મુસ્તહબ ભાગ બની ગયો.

નોંધ : શાદીના સમયે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઉંમર ૨૫ વર્ષની અને હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)ની ઉંમર ૪૦ વર્ષની હતી.

સબક 11 : હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) - ભાગ 2

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સાથે શાદી થઈ ગયા પછી હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) રાજી ખુશીથી પોતાની ગૃહસ્થીમાં વ્યસ્ત થઈ ગયાં. ધીમે ધીમે પોતાની તિજરતનું કાર્ય ઓછું કરતાં ગયાં અને થોડાં વર્ષ પછી તેમણે તિજરત છોડી દીધી, જો કે તે સમયે પણ તેઓ ઘણાં ધનવાન હતાં.

હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)એ પોતાના શોહરની ખિદમત કરવાની અને તેમને રાજી રાખવાની જવાબદારી સંભાળી લીધી. આ કાર્યોમાં તેઓ કામિયાબ થયાં. બન્નેને અલ્લાહે ઘણી બધી ખુશી અતા કરી અને ઓલાદથી પણ નવાજ્યાં. તેમના પહેલા દીકરાનું નામ કાસિમ હતું.

કાસિમની વિલાદત પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) ‘અબૂલ કાસિમ’ તરીકે ઓળખાયા એટલે કે કાસિમના પિતા. આવી રીતે ઓલાદના નામ ઉપરથી બાપની ઓળખ એટલે કે કુન્નિયત તે અરબ લોકોની પ્રથા હતી.

એમના બીજા દીકરાનું નામ અબ્દુલ્લાહ હતું કે જેમને તાહિર અને તૈયબના નામથી પણ ઓળખવામાં આવતા હતા.

બન્ને દીકરાઓ વધારે લાંબુ ન જીવી શક્યા અને નાની ઉંમરમાં જ વફાત પામ્યા. દીકરાઓની વફાતના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.) ઘણા દુઃખી થઈ ગયા એટલે જ્યારે મૌલા અલી (અ.)ની વિલાદત થઈ તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને પોતાના ઘરમાં પોતાના દીકરા તરીકે મોટા કર્યા.

જ્યારે અલ્લાહે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પોતાની રિસાલતનું એલાન કરી દેવાનો હુકમ કર્યો ત્યારે હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) એવાં પહેલાં સ્ત્રી હતાં કે જેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હિદાયત પર ચાલીને મુસલમાન થઈ ગયાં.

તેમણે પોતાની બધી દોલત ઈસ્લામની ખિદમતમાં લગાવી દીધી.

- તેમના પૈસાથી શરૂ શરૂના મુસલમાનો કે જેઓ ગુલામ હતા તેમને આઝાદ કરાવવામાં આવ્યા.
- તે પછી તેમના પૈસાની મદદથી મુસલમાનોએ કુરેશના જુલ્મથી બચવા માટે હબશ દેશ હિજરત કરી.

રસૂલલ્લાહ (સ.) ઈસ્લામની જેમ જેમ તબ્લીગ કરતા ગયા તેમ તેમ કુરેશ એમના દુશ્મન બનતા ગયા અને તેમને અપશબ્દો કહેવા લાગ્યા અને અપમાનિત કરવા લાગ્યા. કુરેશ રસૂલલ્લાહ

(સ.)ની મશ્કરી કરતા હતા કારણ કે તેમને કોઈ ઓલાદ ન હતી તેના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.) દુઃખી થઈ જતા એટલે અલ્લાહે એમના સંતોષ માટે સૂરએ કૌસર નાઝિલ કર્યું.

إِنَّا آعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۖ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ۚ

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۚ

((હે રસૂલ !)) ખચીત જ અમોએ તને કૌસર અર્પણ કર્યું, માટે તું તારા પરવરદિગાર માટે નમાઝ પઢ અને કુરબાની આપ. નિઃસંશય જે તારો દુશ્મન છે તે જ સંતાનરહિત રહેશે.)

આ આયતોમાં અલ્લાહે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને વાયદો કર્યો કે તેઓ બેઓલાદ નહીં રહે અને થોડાક સમય પછી તેમના છેલ્લા બાળકની વિલાદત થઈ તે બાળકી હતી અને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તે બાળકીનું નામ ‘ફાતેમા ઝહરા’ રાખ્યું. હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) આપણા અઈમ્મા (અ.)ની માતા બન્યાં.

હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) અને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ૨૫ વરસ સાથે વિતાવ્યાં.

તેમની વફાત માહે રમઝાનની દસમી તારીખે ઈ.સ. ૬૧૯માં થઈ. તેઓ મક્કામાં દફન છે. એ જ વર્ષે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ની પણ વફાત થઈ ગઈ. આ બન્નેની

જુદાઈના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.) ઘણા દુઃખી થઈ ગયા અને તેમણે તે વર્ષનું નામ ‘આમૂલ હુઝન’ એટલે કે શોકનું વર્ષ રાખ્યું.

હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)ની હયાતી દરમિયાન રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કોઈ પણ અન્ય સ્ત્રી સાથે નિકાહ કર્યા નહીં. તેઓ હંમેશાં ફરમાવતા હતા કે હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) તેમની સૌથી સારી ઝોજા હતાં.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) કોઈ પણ સમયની ચાર સંપન્ન સ્ત્રીઓમાંથી હતાં.” બીજી ત્રણ સ્ત્રીઓ ફિરઓનની ઝોજા હઝરત બીબી આસિયા, હઝરત ઈસા (અ.)ની માતા હઝરત બીબી મરયમ અને હઝરત બીબી ફાતેમા ઝહરા (સ.) છે.

સબક 12 : સૌ પ્રથમ વહી

રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાનો ઘણો સમય હિરાની ગુફામાં વિતાવતા હતા કે જે ખાના-એ-કા'બાની સામે આવેલી એક પહાડીમાં છે અને મક્કા શહેરથી ત્રણ માઈલ દૂર ઉત્તર દિશામાં છે. અહીં રસૂલલ્લાહ (સ.) અલ્લાહનો ઝિક્ર કરતા રહેતા અને તેના સર્જનો વિષે મનનમંથન કરતા રહેતા હતા. તેઓ મક્કાવાસીઓના આમાલ વિષે પણ ઘણું વિચારતા રહેતા હતા અને તેમની કુટેવોના કારણે દુઃખી રહેતા હતા. રસૂલલ્લાહ (સ.) કેટલીક વાર દિવસો સુધી ગુફાની અંદર રહીને ઈબાદત કરતા હતા અને ત્યાં જ તેમની ઝૌજ હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) તેમના માટે ખાવા પીવાની વસ્તુઓ લઈ આવતાં.

એક રાત્રે જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) ગારે હિરા એટલે હિરાની ગુફામાં હતા ત્યારે તેમને એક અવાજ સંભળાયો કે જે તેમનું નામ લઈ રહ્યો હતો અને અચાનક આંખો અંજલી દે તેવી રોશની ગુફાની અંદર ફેલાઈ ગઈ. રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાની જગ્યાએ શાંતિથી બેસી રહ્યા. તેમણે જોયું કે એક માણસ તેમની તરફ આવી રહ્યો છે. તે એક માણસના સ્વરૂપમાં વહીના ફરિશ્તા હઝરત જિબ્રઈલ (અ.) હતા.

જિબ્રઈલ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઘણી નજીક આવી ગયા અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કેટલાક શબ્દો પઢવાનું કહેવા લાગ્યા. આ શબ્દો અલ્લાહ તરફથી પહેલી વહી હતી અને પાછળથી આ જ શબ્દો સૂરએ અલકની પહેલી પાંચ આયતો બની ગઈ.

પારા-૩૦, સૂરએ અલક, સૂરા-૮૬, આયત-૧ થી ૫

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝۱ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝۲ اقْرَأْ وَرَبُّكَ
الْأَكْرَمُ ۝۳ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝۴ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝۵

(પઢ તારા રબના નામ વડે કે જેણે સર્જન કર્યું. સર્જન કર્યું ઈ-સાનનું જમેલા લોહીમાંથી. પઢ અને તારો રબ સૌથી વધારે કરમ કરનારો છે. જેણે શિખવાડ્યું કરમ વડે. શિખવાડ્યું ઈ-સાનને જે કાંઈ તે નહોતો જાણતો.)

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પઢવાનું પૂરું કર્યું તો જિબ્રઈલ (અ.)એ પયગામ પહોંચાડ્યો, અય મોહંમદ ! આ વાતમાં કોઈ શક નથી કે તમે રસૂલલ્લાહ (સ.) છો અને હું અલ્લાહનો ફરિશ્તો જિબ્રઈલ છું. આટલું કહીને જિબ્રઈલ (અ.) અદ્રશ્ય થઈ ગયા.

આ પ્રસંગ પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જાણી લીધું કે હવે રિસાલતના કાર્યની શરૂઆત કરવાનો સમય આવી ગયો છે. તે સમયે રસૂલલ્લાહ (સ.) ૪૦ વર્ષના હતા. એ તારીખ ઈ.સ. ૬૧૦ના

માહે રજબની ૨૭મી તારીખ હતી. એ સમયે અલ્લાહ તઆલાએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને એવી યાદશક્તિ અતા કરી દીધી કે જે કાંઈ તેઓ જિબ્રઈલ (અ.)થી એક વાર સાંભળતા તેને કદીય ભૂલતા નહીં.

તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) ગુફામાંથી પોતાના ઘેર આવી ગયા. ત્યાર પછી તેઓ પોતાની રિસાલતનું જે કાર્ય શરૂ કરવાના હતા તે હતી અલ્લાહની તોહીદની તબ્લીગ અને એક અલ્લાહની ઈબાદત કરવા માટેની સઘળી માનવજાતને દાવત.

સબક 13 : સૌથી પહેલા મુસલમાનો

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) હિરાની ગુફામાંથી પહેલી વહી પછી પાછા આવ્યા તો તરત જ ઘેર ગયા. એમના ઘરમાં તેમની ઝૌજ હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)ની સાથે સાથે તેમના નવયુવાન પિતરાઈ ભાઈ મૌલા અલી (અ.) પણ રહેતા હતા જેનાં બે કારણો હતાં :

- મૌલા અલી (સ.) રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ઘરમાં એટલા માટે રહેતા હતા કે મૌલા અલી (અ.)ના પિતા હઝરત અબૂતાલિબને ચારેય દીકરાઓનું ભરણપોષણ કરવું પોસાતું ન હતું.
- બીજું કે મૌલા (અ.)ની માતા હઝરત ફાતેમા બિન્તે અસદે વાયદો કરેલો કે તેઓ મૌલા અલી (અ.)ને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને સોંપી દેશે કારણ કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના દીકરા વફાત પામી ચૂક્યા હતા.

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) ઘેર પહોંચ્યા તો તેમણે પોતાની ઝૌજને જે કંઈ થયું હતું તે બધું કહી સંભળાવ્યું. રસૂલલ્લાહ (સ.)નાં બીબી ખદીજા (સ.)એ તરતને તરત રસૂલલ્લાહ (સ.)ના રિસાલતના કાર્યને સમર્થન આપ્યું અને ઈમાન લઈ આવ્યાં. જે બીજી વ્યક્તિથી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આ વિષે વાત કરી તે મૌલા અલી (અ.) હતા કે જેઓ એ સમયે ફક્ત બાર વર્ષના હતા. મૌલા અલી (અ.) પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વાતો સાંભળીને ઈમાન લઈ આવ્યા.

આવી રીતે હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) ઈમાન લાવનારાં પહેલાં સ્ત્રી હતાં અને મૌલા અલી (અ.) ઈમાન લાવનારા પહેલા પુરૂષ હતા. ત્રીજી વ્યક્તિ કે જે ઈમાન લાવી તે ઝૈદ ઈબ્ને હારિસા હતા કે જેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના આઝાદ કરેલા ગુલામ હતા અને દત્તક લીધેલા બેટા હતા.

રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર અલ્લાહ તરફથી વધુને વધુ વહી નાઝિલ થતી રહી અને ધીમે ધીમે તેમણે દીને ઈસ્લામની તરબિયત કરવાનું શરૂ કરી દીધું. શરૂઆતનાં પહેલાં ત્રણ વર્ષ દરમિયાન તેમણે દરેકને તબ્લીગ કરવાનું શરૂ કર્યું નહીં, પરંતુ કેટલાક ખાસ ખાસ લોકોને પસંદ કરી લીધા કે જેઓ અલ્લાહના દીનને અપનાવવા માટે તૈયાર હતા. રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આવી મર્યાદિત તબ્લીગને કારણે પહેલાં ત્રણ વર્ષ દરમિયાન ફક્ત ૩૦ લોકો ઈમાન લાવ્યા.

કુરેશ અને તેમનો વડો અબૂસુફિયાન આ બધી વાતોને જાણતા હતા પરંતુ એ સમયે તેમને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આવી તબ્લીગની કોઈ ચિંતા થતી ન હતી. તે સમજતા હતા કે આ તો કોઈ નવો મઝહબ છે કે જે થોડા જ સમયમાં નાશ પામી જશે.

આ ત્રણ વર્ષ દરમિયાન કુરેશે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કોઈ પણ પ્રકારનું નુકસાન પહોંચાડ્યું નહીં અને તેમનું સન્માન જાળવતા હતા. રસૂલલ્લાહ (સ.) પણ જાહેરમાં તેમના બુતોની નિંદા કરતા ન હતા અને મુસલમાનોની નાનકડી ટુકડીની હિદાયતમાં વ્યસ્ત થઈ ગયા.

પછી એ દિવસ આવ્યો કે અલ્લાહના હુકમથી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જાહેરમાં ઈસ્લામની તબ્લીગ કરવાનું શરૂ કરી દીધું. તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) પ્રત્યે કુરેશના વલણમાં ફેર દેખાવા લાગ્યો.

સબક 14 : દા'વતે ઝુલ અશીરા

રસૂલલ્લાહની રિસાલતના કાર્યની શરૂઆતનાં ત્રણ વર્ષ પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અલ્લાહ તરફથી આ વહી નાઝિલ થઈ :

પારા-૧૯, સૂરએ શોઅરા, સૂરા-૨૬, આયત-૨૧૪

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

(અને ચેતવણી આપ તારા સૌથી નજીકના ખાનદાનવાળાઓને.)

જ્યારે આ હુકમ આવ્યો ત્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને બોલાવ્યા અને ફરમાવ્યું કે એક જમણવારની તૈયારી કરો અને તેમાં અબ્દુલ મુત્તલિબની ઓલાદને દાવત આપો કે જેથી હું તેમના સુધી અલ્લાહની વાત પહોંચાડી શકું.

આ દાવતના લીધે હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબની ઓલાદમાંથી ચાલીસ માણસો સફાની પહાડી પાસે ભેગા થયા જેમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા હઝરત અબૂતાલિબ, હઝરત અબ્બાસ, હઝરત હમ્ઝા અને અબૂલહબ શામિલ હતા.

રસૂલલ્લાહે મૌલા અલી (અ.)ને ફરમાવ્યું કે મહેમાનોને ખાવાનું પીરસવાનું શરૂ કરો. મૌલા અલી (અ.)એ ખાવાનું પીરસ્યું કે જે એક માણસ માટે પણ પૂરતું ન હતું. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ અલ્લાહનું નામ લઈને ભોજનને બરકતવાળું બનાવી દીધું અને બધાને ફરમાવ્યું કે ખાવાનું શરૂ કરો. ચાલીસે ચાલીસ મહેમાનોએ પેટ ભરીને ભોજન લીધું તેમ છતાં ભોજનની માત્રા ઓછી થઈ નહીં.

જમાણવાર પૂરો થઈ ગયો એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.) ખુબો આપવા માટે તૈયાર થયા, પરંતુ અબૂલહબ લોકોને કહેવા લાગ્યો કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જાદુ કરી દીધું છે એટલે બધા લોકો પાછા ચાલ્યા ગયા.

બીજા દિવસે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને ફરીથી એવા જમાણવારની તૈયારી કરવાનું કહ્યું, પરંતુ તે દિવસે પણ આવું જ બન્યું. ત્રીજા દિવસે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરીથી એ જ લોકોને જમાણવાર માટે બોલાવ્યા. આ વખતે રસૂલલ્લાહ (સ.) જમાણવાર પૂરો થયો કે તરત જ ઊભા થઈ ગયા અને ફરમાવવા લાગ્યા, “અય અબ્દુલ મુત્તલિબના દીકરાઓ ! મને કસમ છે અલ્લાહની, જેના સિવાય કોઈ ખુદા નથી કે મને તેણે પોતાના રસૂલ તરીકે મોકલ્યો છે. અય મારા સગાવડાલાઓ ! એક દિવસે તમે મરી જશો જાણે કે ઊંઘી રહ્યા હો અને થોડાક સમય પછી તમને તમારા કાર્યોના હિસાબકિતાબ માટે પાછા જીવિત કરવામાં આવશે. સારા માણસો

જન્નતમાં રહેશે જ્યારે કે ખોટાં કાર્યો કરનારને હંમેશ માટે દોઝખમાં નાખી દેવામાં આવશે. કોઈ પણ માણસ પોતાના લોકો માટે એના કરતાં વધારે સારી વસ્તુ લઈને નથી આવ્યો જેવી કે હું તમારા માટે લઈને આવ્યો છું. મારા રબે મને હુકમ આપ્યો છે કે હું તમને તેની તરફ દાવત આપું. તમારામાંથી કોણ મને સાથ આપશે કે જેથી તે મારો ભાઈ થઈ જાય અને મારા પછી મારો જનશીન થઈ જાય ?

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)નો ખુબો અહીં સુધી પહોંચ્યો તો બધા લોકો ચૂપ થઈ ગયા. એવામાં મૌલા અલી (અ.) કે જેઓ પંદર વર્ષના હતા, તે ઊભા થયા અને ફરમાવ્યું, યા રસૂલલ્લાહ ! હું તમારો સાથ આપવા તૈયાર છું. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને બેસી જવાનું ફરમાન કર્યું અને પોતાના સવાલને ત્રણ વખત દોહરાવ્યો. ત્રણેય વખત મૌલા અલી (અ.) સિવાય રસૂલલ્લાહ (સ.)નો સાથ આપવા કોઈ ઊભું થયું નહીં. ત્રીજી વખતે સવાલ પૂછી લીધા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) મૌલા અલી (અ.)ને ભેટી પડ્યા અને તેમનો હાથ ઊંચો કર્યો અને ફરમાવ્યું, “અય લોકો ! આ નવયુવાન મારો ભાઈ અને તમારી અંદર મારો જનશીન છે. તેની વાતોને સાંભળજો અને તેના કહ્યા પ્રમાણે અમલ કરજો.”

અહીં મજલિસ પૂરી થઈ અને કેટલાક લોકો કે જેઓ ત્યાં હાજર હતા તેઓ હઝરત અબૂતાલિબ તરફ વળ્યા અને તેમને આવી રીતે પ્રહાર કરવા લાગ્યા. મોહંમદે તમને હુકમ કર્યો છે કે તમારા દીકરાની પેરવી કરો અને તેના હુકમને માનો અને એલાન કર્યું છે કે તમારો દીકરો વડીલ છે.

પરંતુ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના શબ્દો સાચા સાબિત થયા અને પોતાના જીવનમાં તેમણે ઘણી વાર મૌલા અલી (અ.)ના આ મર્તબાને જાહેર કરતા શબ્દો દોહરાવ્યા.

સબક 15 : મુસલમાનોની સતામણી

ઈસ્લામનો પરિચય પોતાના ખાનદાનને આપી દીધા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સમગ્ર મક્કા શહેરમાં તબ્લીગ કરવાનું કાર્ય શરૂ કર્યું. તેમણે સફાની પહાડી પાસે મક્કાના બધા કબીલાવાળાઓને બોલાવ્યા અને ફરમાવ્યું, “જો હું તમને કહું કે આ પહાડી પાછળ દુશ્મન છૂપાયેલા છે અને તમારા ઉપર હુમલો કરવાની તૈયારીમાં છે, તો શું તમે મને સાચો માનશો ?”

લોકોએ જવાબ આપ્યો કે, હા, કારણ કે અમે તમને ક્યારેય જુઠ્ઠું બોલતાં સાંભળ્યા જ નથી.

પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું, “દોઝખના અઝાબથી પોતાને બચાવો. માનો કે અલ્લાહના સિવાય કોઈ ખુદા નથી અને તમે તમારા જીવનમાં સફળ થઈ જશો.”

જ્યારે લોકોએ આ પયગામ સાંભળ્યો તો લોકો મુઝવણમાં પડી ગયા અને અબૂલહબ જોર જોરથી કહેવા લાગ્યો કે તમે આવો બકવાસ કરીને અમારો સમય બગાડ્યો છે.

મક્કાના લોકો ભૂલી ગયા કે તેઓ પોતે જ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને સાદિકના લકબથી ઓળખતા હતા કે જેનો અર્થ સાચો માણસ એવો થાય છે. તેના બદલે હવે તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને જુઠ્ઠો અને

પાગલ કહેવા લાગ્યા. તે લોકો રસૂલલ્લાહ (સ.)ના રસ્તામાં કાંટા પાથરવા લાગ્યા અને બાળકો વડે તેના ઉપર પથ્થર વરસાવવા લાગ્યા. ક્યારેક તો રસૂલલ્લાહ (સ.) તેમના ઘર પાસેથી પસાર થતા તો તેઓ પોતાની બારીમાંથી તેમના ઉપર કચરો ફેંકતા.

તેમની આવી દુષ્ટતાથી રસૂલલ્લાહ (સ.)ની અંદર કોઈ ફેર પડ્યો નહીં અને તેમણે તોહીદની તબ્લીગ કરવાનું છોડ્યું નહીં. જ્યારે ધીમે ધીમે મુસલમાનોની સંખ્યા વધવા લાગી તો કેટલાક કબીલાઓના વડા ચિંતામાં પડી ગયા. તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા અને વાલિદ હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) પાસે આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે તમારા ભત્રીજાને કહો કે તે પોતાના દીનની તબ્લીગ કરવાનું છોડી દે.

તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સામે તેમના ખુદાઓનો વિરોધ ન કરવા બદલ દોલત, સત્તા અથવા તો જે કંઈ રસૂલલ્લાહ (સ.) ઈચ્છે તે આપવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો. જ્યારે હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)એ આ વાત રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પહોંચાડી તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું, “અલ્લાહની કસમ ! જો આ લોકો મારા એક હાથમાં સૂરજ આપી દે અને બીજા હાથમાં ચાંદ આપી દે તો પણ હું એ છોડવાનો નથી કે જેનો અલ્લાહે મને હુકમ કર્યો છે.”

બની ઉમય્યા કે જેઓ પહેલેથી જ બની હાશિમના દુશ્મન હતા તેમણે દર વખતે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને સતાવવાનું શરૂ કરી દીધું. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને સતાવનારાઓમાં મુખ્ય લોકો હતા અબૂસુફિયાન, અબૂજહલ અને ઉત્બા ઈબ્ને રબીઆ. આ લોકો અબૂતાલિબ (અ.)ની સત્તા અને પ્રભાવના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર જાહેરમાં હુમલો નહોતા કરી શકતા, પરંતુ આ ત્રણેય રસૂલલ્લાહ (સ.) માટે મુશ્કેલીઓ પેદા કરવાની કોઈ પણ તક છોડતા ન હતા.

આ પછી મક્કાના કુફ્ફારે નવા ઈમાન લાવનારા મુસલમાનોને સતાવવાનું શરૂ કરી દીધું. કેટલાક મુસલમાનો શક્તિશાળી કબીલાઓમાંથી હતા એટલે તેમને કોઈ નુકસાન પહોંચાડી શકતું ન હતું, પરંતુ ઘણા બધા મુસલમાનો ગરીબ અથવા ગુલામ હતા અને મક્કાના કુફ્ફારોએ તેમના ઉપર મોટા મોટા જુલ્મ કરવાનું શરૂ કરી દીધું.

અબૂઝર ગફ્ફારી :

અબૂઝર ગફ્ફારી પહેલા મુસલમાનોમાંથી હતા. જ્યારે તેમણે એલાન કર્યું કે હું ઈમાન લઈ આવ્યો છું, તો કુરેશે તેમને એવી ખરાબ રીતે માર માર્યો કે તેઓ અધમૂઆ થઈ ગયા. જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા હઝરત અબ્બાસ પાસે થઈને પસાર થયા અને જોયું કે કુરેશ શું કરી રહ્યા છે તો તેમણે લોકોને એ વાત યાદ અપાવી કે અબૂઝર બની ગિફાર કબીલાના છે કે જે કબીલો કુરેશના તિજરતી કાફલાના રસ્તામાં આવે છે. જો તેમને ખબર પડી જશે કે તેમના કબીલાના એક

સભ્યને કુરેશે આવી રીતે યાતના આપી છે તો તેઓ તિજરતી કાફલાને સલામતીથી પસાર નહીં થવા દે. આ વાત સાંભળીને કુરેશના લાલચુ લોકોએ અબૂઝરને છોડી દીધા.

બિલાલે હબશી :

બિલાલે હબશી રસૂલલ્લાહ (સ.)ના મોઅઝિઝન હતા. તેઓ ગુલામ હતા. જ્યારે બિલાલ ઈમાન લઈ આવ્યા તો તેમનો ઝાલિમ માલિક ઘણો ગુસ્સે થઈ ગયો અને તેમને બેરહેમીથી યાતનાઓ આપવાનું શરૂ કરી દીધું.

તે બિલાલને ઉઘાડી પીઠે રણની ધગધગતી રેતી ઉપર સૂઈ જવાનું કહેતો અને તેમની ઉપર એક મોટો પથ્થર મૂકી દેતો કે જેથી તેઓ ધગધગતી રેતીથી છુટકારો ન પામી શકે.

આવા જુલ્મ સહન કરવા છતાંય બિલાલ અહદ અહદનું રટણ કરતા જ રહ્યા. જેનો અર્થ એ થાય છે કે અલ્લાહ એક છે. છેવટે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હુકમથી અબૂબકર ઈબ્ને અબૂકહાફ્ફાએ તેમને ખરીદી લીધા અને પછી આઝાદ કરી લીધા.

ઉમર બિન ખત્તાબ જેમને પછીથી મુસલમાનોના ખલીફા બનાવવામાં આવ્યા. તેમની એક કનીઝ હતાં લુબીનાખાતૂન. જ્યારે લુબીના ઈમાન લઈ આવ્યાં તો ઉમર ઈબ્ને ખત્તાબ એમને એટલો માર મારતા હતા કે તેઓ પોતે જ થાકી જતા હતા.

અમ્માર ઈબ્ને યાસિર અને તેમના માબાપ યાસિર અને સુમય્યા સૌથી પહેલા મુસલમાનોમાંથી હતાં. કુફ્ફારે કોશિશ કરી કે તેમને કુફ્ તરફ વાળી દે, પરંતુ તેઓ મક્કમ રહ્યાં. આ ત્રણેયને રણપ્રદેશમાં જઈ જઈને માર મારીને યાતનાઓ આપવામાં આવતી હતી.

આવું ઘણી વાર કરવામાં આવ્યું એટલે સુધી કે યાસિર શહીદ થઈ ગયા. જ્યારે યાસિરની ગર્ભવતી પત્ની સુમય્યાએ અબૂજહલને તેના ઉપર આચરવામાં આવતા જુલ્મની ફરિયાદ કરી તો અબૂજહલે એક નેજો લીધો અને તેમના દિલમાં ભોંકી દીધો.

પછી તે લોકો અમ્માર ઈબ્ને યાસિર તરફ વળ્યા અને પછી એવો માર માર્યો કે લાગતું હતું કે તેઓ વફાત પામશે. કુફ્ફારે તેમને ધમકી આપી કે તમે એલાન કરી દો કે તમે મુસલમાન નથી, નહીંતર અમે તમને મારી નાખીશું. પોતાનો જીવ બચાવવા માટે અમ્માર માની ગયા. પાછળથી રસૂલુલ્લાહ (સ.)એ અમ્મારની આ વાતને સમર્થન આપ્યું અને ફરમાવ્યું કે, અમ્મારના દિલમાં ઈમાન છે. કોઈ તેમને બળજબરીથી કંઈ પણ કહેવાનું કહે તો તેનાથી અમ્મારના ઈમાનમાં કોઈ

ફેર પડવાનો નથી. આવી રીતે મુસલમાનોએ કુફરના હાથે ઘણી બધી યાતનાઓ સહન કરી, પરંતુ કોઈએ પણ ઈમાનને બદલ્યું નહીં અને તેમની સંખ્યા દિવસે દિવસે વધવા લાગી.

સબક 16 : હબશ દેશ તરફ હિજરત

મક્કાના કુફરે મુસલમાનોનું જીવન ઘણું મુશ્કેલ બનાવી દીધું હતું. રસૂલુલ્લાહ (સ.)ને મુસલમાનોની સલામતીની ચિંતા થવા લાગી એટલે તેમણે થોડા સહાબીઓને સલાહ આપી કે હબશ દેશ તરફ હિજરત કરો. હબશ દેશ ઉપર નજ્જશી નામનો એક ઈસાઈ રહેમદિલ બાદશાહ રાજ કરતો હતો.

ઈસ્લામની આ પહેલી હિજરત હતી અને તેમાં દસ લોકોએ ભાગ લીધો. આ હિજરત રસૂલુલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતના પાંચ વર્ષમાં થઈ. બીજા મુસલમાનોના મોટા જૂથે પણ થોડા સમય પછી હજરત જફર ઈબ્ને અબૂતાલિબની સરદારીમાં હિજરત કરી કે જેઓ મૌલા અલી (અ.)ના ભાઈ હતા. મુસલમાનોનું હબશ દેશમાં ભાવભીનું સ્વાગત થયું અને ત્યાંનું જીવન તેમને ખુશાલીભર્યું અને આરામદાયક લાગ્યું.

જ્યારે મક્કા શહેરના સરદારોએ જાણ્યું કે મુસલમાનોએ હબશ દેશ તરફ હિજરત કરી લીધી છે અને ત્યાં શાંતિથી રહે છે તો તેમને ચિંતા થવા લાગી કે કદાચ મુસલમાનો હબશ દેશના બાદશાહ નજ્જશીને પણ મુસલમાન ન બનાવી દે એટલે તેમણે મુસલમાનોની પાછળ બે માણસોને મોકલ્યા.

જ્યારે બન્ને માણસો હબશ દેશ પહોંચ્યા તો તેઓ સૌ પ્રથમ બાદશાહના વજીરોને મળ્યા અને તેમને મોંઘી મોંઘી ભેટસોગાદ આપી. આવી રીતે તેમણે વજીરોને રાજી કરી લીધા કે તેઓ બાદશાહના દરબારમાં તેમને સમર્થન આપે.

બીજા દિવસે તેઓ નજ્જશીને મળ્યા અને તેને ભેટ આપ્યા પછી કહેવા લાગ્યા કે, “અમારા નવયુવાનોનું એક જૂથ અમારા વડવાઓની માન્યતાઓનો વિરોધ કરે છે અને આ જૂથે નવો મઝહબ બનાવી લીધો છે. આ લોકો હિજરત કરીને તમારા દેશમાં આવ્યા છે. હું તમને વિનંતી કરું છું કે તે લોકોને અમને સોંપી દો કે જેથી તેમને અમે અરબસ્તાન પાછા લઈ જઈએ.”

જેવી જ તેમની વાતો પૂરી થઈ કે તરત જ વજીરો તેમના સમર્થનમાં જોર જોરથી બોલવા લાગ્યા. પરંતુ નજ્જશીએ તેમની કોઈ વાત સાંભળી નહીં અને પૂછ્યું કે, “શું આ મુસલમાન મુહાજિરોએ કોઈની કતલ કરી છે અથવા તો કોઈની મિલકતની ચોરી કરી છે કે પછી મક્કા શહેરમાં કોઈ ગુનો કરીને આવ્યા છે ?” તેમણે જવાબ આપ્યો કે, “તેમનો ગુનો તો એ છે કે તેમણે એક નવો મઝહબ બનાવી લીધો છે.”

આટલું સાંભળીને બાદશાહે કહ્યું, “જે લોકો મારા શરણમાં છે તેમને હું વ્યવસ્થિત તપાસ કર્યા વગર બીજાના હવાલે ના કરી શકું.”

બાદશાહે મુહાજિર મુસલમાનોને સંદેશો મોકલ્યો કે તેમના સરદાર દરબારમાં હાજર થાય. હઝરત જફર ઈબ્ને અબૂતાલિબ દરબારમાં મુસલમાનોનો પક્ષ રજૂ કરવા આવ્યા. બાદશાહે હઝરત જફરને પૂછ્યું, “તમે તમારા વડવાઓની માન્યતાઓ છોડીને નવો મઝહબ કેમ બનાવી લીધો છે ?”

હઝરત જફરે જવાબ આપ્યો, “અમે જાહિલ લોકો હતા અને બુતપરસ્તી કરતા હતા. અમે મઝદાને ખાતા હતા અને ખોટાં કાર્યો કરતા હતા. અમે અમારા પાડોશીનું સન્માન કરતા ન હતા અને આપસમાં લડતા ઝઘડતા રહેતા હતા. કમજોર અને વિવશ લોકો ઉપર મોટા લોકો જુલ્મ કરતા હતા.

અમે ઘણો સમય આવી રીતે વિતાવ્યો એટલે સુધી કે અમારામાંથી જ એક માણસે કે જેમની સીરત માઅસૂમ હતી, તેણે અમને એક અલ્લાહની ઈબાદત કરવાની દાવત આપી. તેણે અમને શિખવ્યું કે બીજાની મિલકતની રક્ષા કરવી, સગાસંબંધીઓ જોડે સદવર્તન કરવું, પાડોશીઓનું અને સ્ત્રીઓનું સન્માન કરવું અને જુદ્દું ન બોલવું. તેણે અમને નમાઝ પઢવાનો, રોઝા રાખવાનો અને ઝકાત આપવાનો હુકમ કર્યો. અમે તેના ઉપર ઈમાન લઈ આવ્યા છીએ અને અલ્લાહની ઈબાદત કરીએ છીએ, પરંતુ કુરેશનું વર્તન અમારી સાથે દુષ્ટતાભર્યું છે. અમે થોડા સમય માટે સહન કર્યું પરંતુ અમે હવે થોડા સમય માટે અહીં રહીને અમારું ઈમાન બચાવવા આવ્યા છીએ.

તમારી રહેમદિલીની ખ્યાતિ અમને તમારા દેશ સુધી લઈ આવી છે અને અમને તમારા ઈન્સાફ ઉપર પૂરો ભરોસો છે.”

હઝરત જફરના દિલથી નીકળેલા શબ્દોથી બાદશાહ ઘણો પ્રભાવિત થયો અને તેણે હઝરત જફરને કહ્યું કે, “મુસલમાનોની આસમાની કિતાબમાંથી તમે મને કાંઈક પઢીને સંભળાવો.” હઝરત જફરે કુરઆને મજીદના સૂરએ મરયમની કેટલીક આયતોની તિલાવત કરી અને તેમનો અર્થ સમજાવ્યો.

જ્યારે બાદશાહ અને વજીરોએ હઝરત બીબી મરયમ (અ.) અને હઝરત ઈસા (અ.)ની ફઝીલત વિષે અલ્લાહના શબ્દો સાંભળ્યા તો તેમની આંખોમાંથી આંસુ નીકળવા લાગ્યાં કારણ કે તેઓ સત્યને ઓળખી ચૂક્યા હતા.

નજીજીશી બાદશાહે એલાન કર્યું કે, “હું કદીય મુસલમાનોને કુરેશના હવાલે નહીં કરું,” અને તે બન્નેને કહ્યું કે, “તમે બન્ને દરબારમાંથી નીકળી જાઓ.”

બન્નેમાંથી એક માણસ ઘણો ચાલાક હતો એટલે તેણે બીજી યુક્તિ અજમાવી. એ જાણતો હતો કે ઈસાઈ લોકો હઝરત ઈસા (અ.)ને અલ્લાહનો દીકરો માને છે એટલે બીજા દિવસે તે બાદશાહ

પાસે ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે મુસલમાનોનો હઝરત ઈસા (અ.) સાથેનો અકીદો ઈસાઈઓ કરતાં ઘણો જ જુદો છે એટલે મુસલમાનો હબશ દેશના સત્તાવાર મઝહબ માટે ખતરા સમાન છે.

નજજશી બાદશાહે ફરીથી હઝરત જાફરને બોલાવ્યા અને તેમને પૂછ્યું કે તમારો અકીદો હઝરત ઈસા (અ.) વિષે શું છે ? હઝરત જાફરે જવાબ આપ્યો કે હઝરત ઈસા (અ.) વિષે અમારો અકીદો એ છે કે જે અમને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ શિખવ્યો છે. હઝરત ઈસા (અ.) અલ્લાહના બંદા અને રસૂલ હતા અને રૂહુલ્લાહ હતા કે જેના વડે અલ્લાહે હઝરત બીબી મરયમ (સ.)ને ફઝીલત આપી હતી.

બાદશાહ આ જવાબથી ખુશ થઈ ગયો અને તે મુસલમાનોના અકીદાની પ્રશંસા કરવા લાગ્યો અને તેણે મુસલમાનોને તેના દેશમાં પૂરી આઝાદીથી પોતાના મઝહબ ઉપર અમલ કરવાની છૂટ આપી.

બાદશાહે કુરેશની ભેટસોગાદ તેમને પાછી આપી અને કહ્યું કે મને મારા લોકો ઉપર બાદશાહી આપવામાં અલ્લાહે મારાથી રિશ્વત લીધી નથી એટલે મારા માટે પણ યોગ્ય નથી કે હું તમારી

રિશ્વત વડે દોલત ભેગી કરું. બન્ને લોકોને હવે મક્કા પાછા જવા સિવાય કોઈ છૂટકો રહ્યો નહીં.
તેઓ મુસલમાનોને પાછા લાવવાની યોજનામાં નિષ્ફળ ગયા.

મુસલમાનો લાંબા સમય સુધી હબશ દેશમાં શાંતિથી રહ્યા અને ત્યારે જ પાછા આવ્યા કે જ્યારે
રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મદીના તરફ હિજરત કરી લીધી.

સબક 17 : બની હાશિમનો બહિષ્કાર

જ્યારે ઘણી બધી મહેનત કર્યા પછી પણ ઈસ્લામની શક્તિ વધવા લાગી તો કુરેશના સરદારો ચિંતામાં પડી ગયા તે સમય સુધી સન્માનનીય લોકો જેવા કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા હઝરત હમ્ઝા અને કુરેશના બીજા શક્તિશાળી માણસો પણ ઈમાન લઈ આવ્યા હતા. કુરેશના સરદારોથી ઈસ્લામની આવી પ્રગતિ સહન થતી ન હતી તો તેમણે એક મંત્રણા ગોઠવી કે જેમાં ઈસ્લામની પ્રગતિને રોકી દેવાની યોજના ઘડવામાં આવી.

તેમણે નિર્ણય કર્યો કે તેઓ બધા મુસલમાનોનો બહિષ્કાર કરશે અને આવી રીતે તેમની પ્રવૃત્તિઓને રોકી દેશે. એક કરાર લખવામાં આવ્યો અને તેને ખાના-એ-કા'બાની દીવાલ ઉપર લટકાવી દેવામાં આવ્યો અને કુરેશના બધા લોકોને કહેવામાં આવ્યું કે તે કરાર મુજબ અમલ કરે. કરાર આ મુજબ હતો :

1. મોહંમદના સમર્થકો સાથે તિજરત કરવા ઉપર પ્રતિબંધ લાદવામાં આવશે.
2. તેમની સાથે હળવા મળવા ઉપર પ્રતિબંધ લાદવામાં આવશે.
3. કોઈ પણ પોતાની દીકરી અથવા દીકરાને મુસલમાન સાથે નિકાહ નહીં કરાવે.
4. મોહંમદના વિરોધીઓને કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં મદદ કરવામાં આવશે.

આ કરાર ઉપર કુરેશના બધા સરદારોએ સહીઓ કરી દીધી અને તેને તરત જ અમલમાં લઈ આવ્યા. રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા અબૂતાલિબે આખા બની હાશિમ ખાનદાન વતીથી તેમના ભત્રીજાની મદદ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. તેમણે બધા મુસલમાનોને મક્કા શહેરથી બહાર નીકળીને પહાડીઓ વચ્ચે એક ખીણમાં રહેવાની સલાહ આપી એટલે બધા મુસલમાનોએ પોતાનાં ઘરબાર છોડીને ‘શોઅબે અબૂતાલિબ’ નામની ખીણમાં ચાલ્યા ગયા અને ત્યાં નાનાં નાનાં ઘર અને તંબુ બનાવી લીધાં.

કુરેશ અચાનક હુમલો ન કરી દે તે માટે કેટલાક માણસોને પહેરા (ચોકી) પર બેસાડવામાં આવ્યા. મુસલમાનો આવી રીતે એ ખીણમાં ત્રણ વર્ષ સુધી રહ્યા. તે સમય દરમિયાન તેમણે ખૂબ જ મુશ્કેલીઓનો સામનો કર્યો. અનાજની અછત હતી અને ઘણા બધા લોકોને આખા દિવસ માટે ફક્ત એક ખજૂર અથવા તેનાથીય ઓછાથી સંતોષ કરવો પડતો હતો. બની હાશિમને તે ખીણમાંથી નીકળવાની રજા અને ઝિલ્લજ મહિનામાં જ રજા મળતી કે જ્યારે જંગ કરવો હરામ હતો.

તે મહિનાઓમાં મુસલમાનો મક્કા શહેરમાં આવીને અનાજ અને બીજી જીવન જરૂરિયાતની વસ્તુઓ ખરીદી લેતા પરંતુ કેટલાક મક્કવાસીઓ કે જેમાં અબૂલહબનો પણ સમાવેશ હતો, તે

મુસલમાનોની મુશ્કેલીઓ વધારી દેતા હતા. તે લોકો દુકાનદારોને ફરજ પાડતા કે અનાજનો ભાવ વધારી દો કે જેથી બની હાશિમ વધારે ખરીદી ન શકે.

આવા મુશ્કેલીભર્યા સમય દરમિયાન પણ મુસલમાનો હિંમત હાર્યા નહીં અને ઈસ્લામ તથા રસૂલુલ્લાહ (સ.) સાથે સંબંધ જાળવી રાખ્યો. છેવટે કેટલાક મક્કવાસીઓને પોતાના દુષ્કૃત્યો ઉપર પસ્તાવો થવા લાગ્યો કે જેઓ છેવટે તો મુસલમાનોના સગા સંબંધીઓ જ હતા. તેમને કરાર ઉપર સહી કરવાને લીધે શરમ આવવા લાગી અને તેઓ આ સમસ્યાનો કોઈ ઉકેલ શોધવા લાગ્યા. તેમણે ફરીથી એક મંત્રણા ગોઠવી અને તેમાં બહિષ્કારનો અંત લાવવાનો અને મુસલમાનોને મક્કા શહેરમાં પાછા લાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો.

અબૂજહેલ આ પ્રસ્તાવ સાથે સંમત ન હતો પરંતુ બીજા લોકોએ તેને મત આપ્યો નહીં, એટલે તેને ચૂપ થઈ જવું પડ્યું. કુરેશના સરદારોએ કરારને ફાડી નાખવાનો ફેસલો કર્યો. જ્યારે તેમણે કરાર લખેલી તખ્તીને ખાના-એ-કા'બાની દીવાલ ઉપરથી નીચે ઊતારી તો તેમણે જોયું કે આખી તખ્તીને ઉધઈ ખાઈ ગઈ હતી. ફક્ત તેના ઉપર 'બિસ્મિલ્લાહ'ના શબ્દો જ દેખાતા હતા.

હઝરત અબૂતાલિબે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મક્કા શહેરના આ સમાચાર આપ્યા એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ખીણ છોડી દેવાનો ફેસલો કર્યો અને મુસલમાનો મક્કા શહેરમાં પોતાના ઘરોમાં પાછા આવી ગયા.

શરૂઆતમાં આ મુસલમાનોએ મુશ્કેલીઓ સામે જે સબર અને અલ્લાહ ઉપર ભરોસો દેખાડ્યો, તેમાં આપણા બધા માટે સબક છે.

સબક 18 : હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) અને હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)ની વફાત

જ્યારે ત્રણ વર્ષનો બહિષ્કાર પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો તો મુસલમાનો મક્કા શહેરમાં પાછા પહેલાંની જેમ રહેવા લાગ્યા, અને તેમને આશા થઈ કે હવે પરિસ્થિતિ સુધરી જશે, પરંતુ કેટલાક એવા બનાવો બન્યા કે જેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને દુઃખી કરી દીધા અને મુસલમાનો પણ રસૂલલ્લાહના દુઃખમાં સહભાગી બન્યા. તે વર્ષે પહેલાં તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાના કાકા હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ને ગુમાવી દીધા અને તેના એક મહિના પછી તેમની ઝૌજ હઝરત બીબી ખદીજા (સ.)ને ગુમાવી દીધાં. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને તેના કારણે અનહદ શોક લાગ્યો, એટલે તેમણે તે વર્ષને ‘આમૂલ હુઝન’ એટલે કે ‘શોકના વર્ષ’ તરીકે ઓળખાવ્યું.

હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) તેમના પિતા હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબની વફાત પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)ના મદદગાર અને રક્ષક રહ્યા હતા. હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)નું વર્તન રસૂલલ્લાહ (સ.) જોડે પોતાના દીકરાઓ કરતાં પણ વધારે સારું હતું. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને દુશ્મનો કતલ ના કરી દે તે માટે હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) પોતાના કોઈ એક દીકરાને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના બિસ્તર ઉપર સૂઈ જવાનું કહેતા હતા. આ કાર્ય વધુમાં વધુ મૌલા અલી (અ.)એ કર્યું.

હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ફઝીલત ઉપર એટલું બધું ઈમાન હતું કે તેઓ પોતાના ભત્રીજાનું નામ લઈને અલ્લાહ પાસે બરકતની દુઆ માગતા હતા. એક સમયે જ્યારે કુરેશને ભયંકર દુષ્કાળનો સામનો થયો તો તેઓ હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) પાસે આવીને કહેવા લાગ્યા કે તમે વરસાદની દુઆ માગો. હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)એ રસૂલલ્લાહ (સ.)નો હાથ પકડી લીધો. એ સમયે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઉંમર ઘણી નાની હતી અને આસમાન ઉપર જોઈને આવી રીતે દુઆ માગવા લાગ્યા,

“અય રબ ! આ નાના છોકરા ખાતર વરસાદ મોકલ, અને અમારા ઉપર તારી બરકત નાઝિલ ફરમાવ.” હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ની દુઆ પૂરી પણ ન થઈ કે ભારે વરસાદ વરસવા લાગ્યો.

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ રિસાલતનું એલાન કર્યું તો હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) વફાદારીપૂર્વક તેમની બાજુમાં ઊભા રહ્યા અને તેમની ભત્રીજાની રક્ષા કરવાથી કદીય પાછા પડ્યા નહીં.

હઝરત અબૂતાલિબ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને આવું સમર્થન આપતા હતા એટલે કુરેશમાં તેમનો મર્તબો ઘટવા લાગ્યો. તેમ છતાંય તેમણે એક ક્ષણ માટે પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પોતાની રિસાલતનું કાર્ય મૂકી દેવાનું કહેવાનું ન વિચાર્યું.

આખા જીવન દરમિયાન હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)એ જે જે કાર્યો કર્યા તે સૂચવે છે કે તેઓ મુસલમાન હતા અને અલ્લાહના દીન ઉપર ઈમાન ધરાવતા હતા, પરંતુ આજે પણ કેટલાક લોકો કહે છે કે તેઓ કાફિર હતા. આ એક ખોટો આક્ષેપ છે કારણ કે આપણે જાણીએ છીએ કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) સાથેના નિકાહના સીગા હઝરત અબૂતાલિબે જ પઢયા હતા અને શરીઅત મુજબ આ કાર્ય મુસલમાન જ કરી શકે.

આ વાત પણ તારીખથી પૂરવાર થાય છે કે હઝરત બીબી ફાતેમા બિન્તે અસદ ઈમાન લાવનારી પહેલી સ્ત્રીઓમાંથી હતાં. તેઓ હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ની જોજા હતાં અને આજીવન તેમની જોજા રહ્યાં. જો હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) મુસલમાન ન હોત તો હઝરત બીબી ફાતેમા બિન્તે અસદ માટે હરામ થઈ જત કે તેમની જોજા બની રહે. આમાં કોઈ આશ્ચર્યની વાત નથી કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને તેમના કાકાની આટલી બધી ખોટ લાગી. હઝરત અબૂતાલિબ (અ.) ૫૦ વર્ષ સુધી તેમના વાલિદ તરીકેની ફરજ બજાવતા રહ્યા.

એ જ વર્ષે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વફાદાર જોજા હઝરત બીબી ખદીજા (સ.) કે જેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વહાલી દીકરી હઝરત ફાતેમા ઝહરા (સ.)ની માતા હતાં. તેમની પણ વફાત થઈ અને તેમણે પોતાની વફાત પછી પોતાની બધી દોલત ઈસ્લામને સમર્પિત કરી દીધી.

આ બે દુઃખદ ઘટનાઓના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ઘણો આઘાત લાગ્યો. આ એ જ સમય હતો કે જ્યારે રસૂલલ્લાહને આ લોકોના પ્રોત્સાહન અને સહારાની ખૂબ જ જરૂર હતી.